

Blomster

vennen

A close-up photograph of several pink flowers, possibly Dianthus, with delicate, serrated petals and prominent stamens. The flowers are covered in small, glistening dew drops. The background is a soft-focus green, suggesting foliage. The overall mood is fresh and natural.

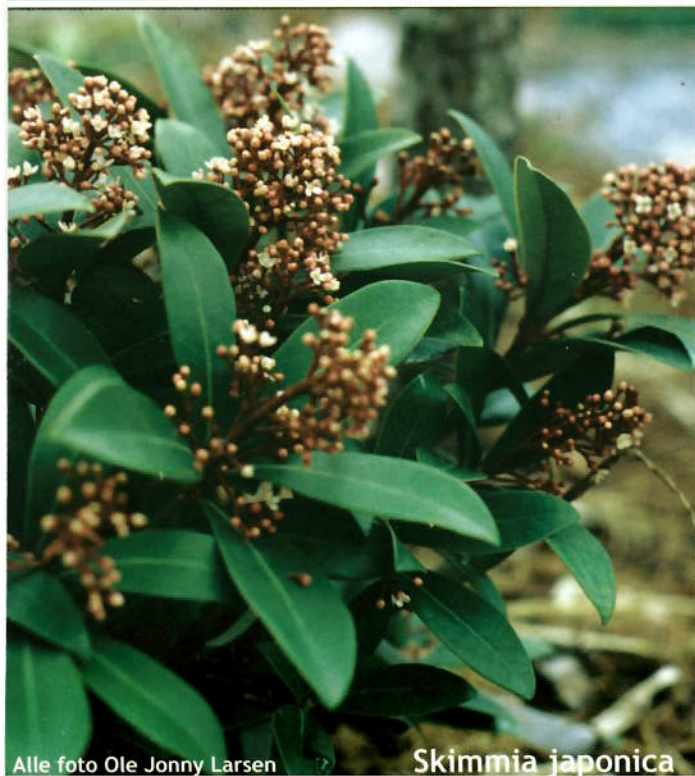
Nr. 2-2005
Årgang 28

Cistus laurifolius

Celmisia spectabilis

Skimmia japonica

Lonicera henryi

Styre og stell

Formann

Jorun Tharaldsen
Jutulveien 32 A
0853 Oslo
Tlf. 22 23 73 64

Sekretær

Kenneth Ingebretsen
Prost Stabelsv. 265
2019 Skedsmokorset
Tlf. 91 61 65 93

Kasserer

Gøril Fjellet
Vie
2337 Tangen
Tlf. 62 58 20 34

Kontonr. 7877 08 28529

www.blomstervenner.no

Redaktør for Blomstervennen

Grethe Li
Trollstigen 4
1472 Fjellhamar
Tlf. 67 90 51 34
e-mail: *grethli@online.no*

Redaksjonsmedarbeidere:

Ståle Sørensen, Kenneth Ingebretsen
og Tommy Tønsberg.

Innhold

Styre og stell.....	s. 3
Redaktøren.....	s. 4
Formannens side.....	s. 5
Vintergrønne bladplanter.....	s. 7
Armeria- havets planter.....	s. 12
Løkimport høsten 2005.....	s. 13
Tur med blomstervenner.....	s. 14
Etterlysning.....	s. 14
Erfaringer fra et rasbed.....	s. 15
Møtedatoer.....	s. 20

Forsidebildet

viser *Dianthus callizonus* foto-
grafert i naturen av Geir Moen

Redaktøren

Norsk ettervinter og tidlig vår er et sjansespill. Det nytter lite å håpe at våren er i anmarsj før vi skriver april eller mai. På Østlandet rådet alltid gartnere sine kunder til å vente med utplanting til etter 17. mai – men hvem er så tålmodig?

Nå tror jeg nok at slike råd ikke er så viktige lenger – folk vil velge selv når de tør stole på vårtegnene.

Men de plantene som allerede er beboere i hagen, velger også når tiden er inne til å dukke opp av jorden. Noen startet på prosessen allerede foregående høst. Jeg følger alltid med skrekkfylt beundring *Trillium albidum*, som er en av de tidligste vårplantene i hagen. Et år fikk vi en kuldeperiode i mai, men plantene tålte det hele, og blomstret normalt da temperaturen ble slik den burde være.

Årene har lært meg at planter tåler mer enn vi tror. I mange år engstet jeg meg for høst- og vinterkulde, men etter hvert har jeg funnet ut at det har vært mange unødige bekymringer.

Vårlengselen kan bli sterk i et vinterland. En svensk viseforfatter kalte sin vise ”Med ögon känsliga för grönt”. Lengselen etter nytt liv og ny vekst ligger dypt i oss.

I det ”norske” året 2005 kan det vel passe å sitere Aa. O. Vinje:
Graset det grønne eg enno ein gong fekk skoda med blomar;
enno eg hørde at vårfuglen song mot sol og mot sumar.

Dette er et vår – og sommernummer, for tredje nummer av Blomstervennen kommer ikke før til høsten. Vi som arbeider med bladet, vil ønske hver enkelt av dere en periode med mange plantegleder!

Grethe

Formannens side

Endelig kan vi igjen se fram til felles løkimport igjen, denne gangen fra Pottertons Nursery (tidligere Potterton & Martin). Se mer om dette i egen rubrikk. Om dette går greit, håper vi å kunne utvide med fjellhageplanter osv. med levering neste vår fra samme firma,. Vi kommer tilbake med flere opplysninger om dette til høsten.

Vi prøver oss med en ny vri på vårens plantebyttemøte i forbindelse med årets sommertur, som går til Mjøsområdet. Les mer om turen i egen omtale! I stedet for det vanlige plantebyttemøtet i Botanisk hage på Tøyen, inviterer vi til vekstmarked hos Gøril Fjellet på Tangen. Alle som har noe å bidra med, bes melde fra til henne (tlf. 62 58 20 34). Vi håper at mange vil være med; dere må imidlertid stå for salget selv.

Det er mange av klubbens medlemmer som kan tilby spennende planter, vi håper at vi etter hvert kan få lagt inn opplysninger om dette på hjemmesiden vår (www.blomstervenner.no). Send oss gjerne tips om dere ønsker å være med. Det er fortsatt en del problemer med hjemmesiden, men vi jobber med saken. E-postadressene til de enkelte styremedlemmene er med hensikt ikke lagt ut på hjemmesiden, for å skåne oss mot søppelpost, men dere må gjerne sende henvendelser til meg (jorun.t@online.no). Et lite tips til de som bor på Østlandet: det blir botanisk aften med Tommy Ahnby på Ramme Gaard, Hvitsten, fredag 20 mai, og det blir plantesalg der lørdag og søndag.

Vi har fått forespørsler fra medlemmer som bor for langt unna til at de kan være med på de vanlige medlemsmøtene, Det har bl.a. blitt foreslått å holde enkelte av møtene andre steder i landet, og i forbindelse med en helg istedenfor på torsdager. Vi tror at det kan være vanskelig å erstatte de ordinære møtene i Oslo, men hvis dere mener at dere er mange nok i deres region til et slikt arrangement, vil vi gjerne at dere kommer med forslag til styret, gjerne også med ønsker om tema, så skal vi vurdere dette.

For ca. 1 ½ år siden var ett av medlemsmøtene satt av til Medlemmenes aften, noe som var så vellykket at vi mener at dette må gjentas. Vi planlegger en tilsvarende kveld den 27. oktober, så de som kunne tenke seg å bidra med et lite innlegg (10-15 min. hver), kan gjerne begynne å forberede seg allerede nå, vi tar i mot alle forslag.

>>

Det har vært en heller merkelig mild vinter på disse kanter, selv gledet jeg meg over nesten utsprungne snøklokker og juleroser som begynte å vise knopper for noen uker siden, men nå er det plutselig blitt kaldt, og litt snø er det også omsider kommet. Men om ikke lenge er det påske, og da pleier det fort å gå mot vår etterpå, uansett om den kommer tidlig. Da er det igjen på tide å minne om frøinnsamlingen, la oss håpe at innsatsen i år blir større og resultatet bedre enn i fjor, da både antall arter og mengden frø var skuffende lavt.

Jorun Tharaldsen

Frø

Husk å samle frø til Blomsterverners frøliste!

Vi kommer tilbake til denne i en senere utgave av Blomstervernen, men i mellomtiden kan du samle frø hvis du ønsker å delta. Husk å samle frø av tidlige plantearter også, om ikke så altfor mange måneder er frøene til en rekke løkvekster modne.

Vintergrønne bladplanter

Av Ole Jonny Larsen

Jeg har ved flere anledninger skrevet om ulike vintergrønne bladplanter i Blomstervennen. Jeg har vært interessert i disse plantene i årevis og har prøvd mange slekter i hagen. Mye har lyktes og står fint ennå; annet har blitt dyr kompost. Slik er samlerens liv.

Vanligvis tenker hagefolk på nåletrær når en snakker om vintergrønne vekster, og de fortjener absolutt plass i enhver hage. Men for meg fremstår de vintergrønne bladplantene som litt "edlere" vare. Det skal liksom ikke gå an at trær og busker står fulle av glinsende, grønne blad midtvinters, og så gjør de det likevel – i suveren forakt for vedtatte sannheter. Slik sett får de et visst eksotisk preg. Noe annet enn de trauste nåletrærne.

Jeg har fått i oppdrag fra redaksjonen å gå inn på noen spesielle slekter. Noen slekter, bl.a. *Kalmia* og *Daphne*, har jeg omtalt tidligere, og andre vil nok få sin plass i framtida. Her kommer noen ord om *Lonicera*, *Skimmia*, *Hebe*, *Celmisia* og *Cistus*.

Lonicera

Dette er ei slekt med rundt 180 arter, utbredt på den nordlige halvkule. Det finnes både løvfellende og vintergrønne, busker og klatreplanter. Mest kjent i Norge er den viltvoksende kaprifolen, eller vivendel som den også kalles.

De vintergrønne kaprifolbuskene er lite brukt, men to arter kan en komme over dann og vann: Myrtekaprifol (*Lonicera nitida*) og ligusterkaprifol (*Lonicera pileata*). Ingen av dem er spesielt spennende, men de brukes en god del i Danmark til bunndekke. De er ganske like, har begge tett med små, mørkegrønne blad og ubetydelige blomster.

Da de lett kan bli svidd av vintersol, dyrkes de best i skygge, f. eks på nordsida av bygninger eller større busker. Jeg har hatt begge i hagen i mange år. De er ikke førstevalg, men greie til sitt bruk når de får god plassering. En fordel er at de er svært lette å stikke. Kviststiklinger med et blad roter seg lett om våren.

>>

Det finnes en gulbladet variant av myrtekaprifol, *Lonicera nitida* 'Baggesen's Gold'. Denne er etter min erfaring mindre hardfør enn den rene arten, men penere om den lykkes – og om en liker gulbladete planter.

Mest spennende og anvendbar av de eviggrønne kaprifolene er nok den klatrende Vinterkaprifol, *Lonicera henryi*. Det er en av de få vintergrønne klatreplantene vi kan velge som alternativ til eføy. Den har små, men ganske pene rødgyule blomster. Vinterkaprifol vokser raskt og tåler dyp skygge. Siden den ikke suger seg fast til vegger slik som eføy gjør, egner den seg godt på nordsiden av bygninger. Under mine forhold i Ålesund er den helt hardfør.

Skimmia

Skimmia kalles også skimmia på norsk, eller japanskimmia, om en skal være helt korrekt. Det er ei lita slekt der bare en art og hovedsakelig en navnesort er i handelen. Den eneste arten jeg har sett i Norge er *Skimmia japonica*. Den rene arten selges sjeldent, men er egentlig en fin plante. Den vokser seint, men blir etter hvert ei tett, lita busk med blankt og glatt bladverk. Etter noen år vil en kunne få fine blomsterstander med mange små, kvite blomster. Og har en flaks og har fått ei tvekjønna busk, kan en sågar få flotte røde bær som fin kontrast til bladverket. Hos meg har den så langt bare vært ei hardfør vintergrønn busk uten noe annet å vise fram enn pent bladverk, men det er da også noe. Den liker ikke sterk vintersol!

Oftest støter en i hagesentrene på navnesorten *Skimmia japonica* 'Rubella'. Den har røde knopper som står ferdige hele vinteren, klar til å springe ut på våren. Bladstilkene er røde og bladene har rødlig kanter. Dette er en langt mer iøynefallende plante enn arten og den desidert mest solgte. Etter min erfaring er den litt mindre hardfør, men en flott plante der den lykkes.

Det finnes mange navnesorter av Japanskimmia som ikke selges i Norge. Arten *Skimmia reevesiana* skulle jeg gjerne ha likt å prøve, men enn så lenge får den stå på ønskelista.

Cistus

eller Klipperose er ei slekt på rundt 20 arter med ekte middelhavsbeboere. De ligner på solrose (*Helianthemum*), men er større av vekst. Medlemmer

som har vandret i fjell rundt Middelhavet eller på øyene, har sikkert sett ulike utgaver av *Cistus* i naturen. Særlig er de artene som har rosa blomster vakre.

I utgangspunktet skulle ingen *Cistus* kunne dyrkes i Norge, og særlig ikke på det våte Vestlandet, men den som intet vover intet vinner! Jeg har nå hatt *Cistus laurifolius* "Laurbærklipperose" i hagen i mange år. Den blomstrer hvert år og setter modent frø. Sist høst sådde jeg masse frø, og de spirte som ugras!

Planten blir rundt en meter høy og blomstrer gjennom hele sommeren. Hver blomst varer bare en dag eller to, men det kommer nye hele tiden. De er 6-7 cm i diameter, hvite med gult senter. Bladene er klebrige, mørkegrønne og læraktige.

Planten må klippes kraftig hver vår for å holde på formen.

Hemmeligheten med å dyrke *Cistus* er drenering, drenering og drenering. Det må gjerne regne mye, så lenge det renner rett gjennom voksemediet! Jeg dyrker den inntil sørvegg i et godt oppbygget bed. Jorda er ei blanding av jord, sand, grus og steiner.

Cistus er svake for snøbrekk og lever sjelden lenge, selv ikke der de hører hjemme, men en lager lett nye planter fra frø. Min plante har sågar sådd seg selv noen ganger.

Jeg hadde noen år også *Cistus nowakiensis* i hagen. Den er mindre og blomstene er ikke så flotte. Dessverre frøs den vekk en vinter – eller det ble for vått. Hvem vet?

Hebe

Hebene var en lidenskap for meg i mange år etter at de begynte å komme på markedet. De representerte noe helt nytt både i vekstform og uttrykk, og når de blomstret, var de rene skjønnheter. De var vakre året rundt, ekstremt lette å stikke og hadde prydderdi fra de var små puter i fjellhagen til de ble store som gamle buksbom. Dessuten kom de fra den sørlige halvkule og var således spennende i seg selv. De fleste *Hebe* vi dyrker er fjellplanter fra Sørøya i New Zealand.

Men *Hebe* er lunefulle planter. De kunne stå i flere år og bare bli større og flottere etter som tida gikk. Og så plutselig frøs de til bunnen. Bokstavelig talt. Og det makabre var at de frøs nedenfra! Greinene døde nederst ved bakken mens greinspissene så like fine ut. Heldigvis kom de som oftest igjen fra rota etter ei slik nedfrysing.

Etter hvert fant jeg ut at det virkelig katastrofale var rask overgang fra mildvær til frost tidlig på høsten. Da termometeret et år stupte fra plussgrader til minus 14 på et døgn, ble så å si alle mine Hebeplanter ufrivillig nedklipt til bakkenivå. Nå er det lenge siden vi hadde slike forhold. De største Hebene nærmer seg to meter i diameter og en meters høyde. De blir nesten for store!

Hebe finnes i mange arter og navnesorter. Ofte selges de uten navn i vanlige kolonialbutikker. Og når de har navnelapp, er det ofte galt. Sammenblanding av artene er ikke uvanlig, og noen av dem er også ganske like.

Om en er interessert i disse plantene, er det bare å prøve. De er stort sett billige planter, og som sagt lette å stikke om en kjenner noen som har greiner til overs. En god tommelfingerregel er at jo større blad de har, jo mindre hardføre er de.

Dette stemmer som oftest, men selvsagt ikke helt uten unntak. De fleste har kvite blomster, noen har blå eller rosa. Buskene blomstrer ikke hvert år, uten at jeg har kunnet finne noe system i det. Jeg dyrker dem under solrike og tørre forhold. Noen arter, særlig de lave, kan ha en tendens til å dø i midten. Trolig skyldes det sopp sykdommer.

Nå er mitt forhold til *Hebe* mer avdempet. De som har vist seg å bli fine planter, står ennå i hagen, og de er jeg glad i. De lunefulle og ømtålige er for lengst blitt kompost. Og jeg kjøper sjelden eller aldri nye. Men helt ruster gammel kjærlighet aldri, det vet alle som har hatt hage en stund.

Til sist noen ord om *Celmisia*

Dette er en familie med vintergrønne stauder fra New Zealand. Skjønt vintergrønne? Vintergrå er vel det rette ordet. Blada er sølv-grå-grønne, og de står like fine året rundt. Planten blir opp mot 30 cm høy, og de stive, pappaktige blada holder på den opprettstående forma gjennom vinteren,

trass i kulde, snø og regn. Om sommeren kommer lange stengler med prestekragelignende blomster opp mellom blada. Jeg tror min plante er *Celmisia spectabilis*, men *Celmisia coriacea* er så lik at jeg ikke tør å være helt sikker på om det er den ene eller den andre jeg har.

Min *Celmisia* er en av mine absolutte favoritt-stauder. Den er så annerledes, så spesiell, så vakker og så iøynefallende at den alltid vekker oppsikt. Jeg har to eksemplare i hagen nå, begge står i full sol i oppbygde bed med djup jord. Det har aldri vært problem med overvintring. Jeg har vært på utkikk etter flere arter å prøve, men *Celmisia* er svært sjeldne i handelen. En liten flott plante jeg tok hjem fra Skottland i 2000 spiste katten opp! Da var det like før katten også forsvant! Ellers er jeg svært mottakelig for å kjøpe nye *Celmisia*-arter fra Blomstervennlesere som tilfeldigvis har overskudd...

Celmisia vokser seint, men når den har stått noen år, kan den forsiktig, både vår og høst. Når en deler fra en rosett, følger det sjelden røtter med, og det er lett å tro at en har ødelagt noe. Men røttene kommer i løpet av noen måneder om den avskårne delen får stå i skygge. Mine planter setter masse frø, men de har aldri spirt. Jeg har lest at de skal såes med det samme de modner, men enten er de ikke spiredyktige, eller jeg gjør noe galt. Og det gjør man jo hele tiden. Det er det vi lærer av.

Armeria - havets planter

Av Grethe Li

Slektsnavnet er relatert til havet, og flere arter er knyttet til kystlandskapet. I Norge har vi to arter: *Armeria maritima* (Fjørekoll), med utbredelse fra Oslofjorden til Karlsøy i Troms, og *Armeria scabra* (Sibirskoll), som finnes fra Målselv til Sør-Varanger. Ellers regner man med at det finnes ca 80 arter. De fleste tilhører den nordlige hemisfære, men noen få finnes i Andesfjellene.

Armeria maritima

Den intense gleden jeg følte som barn når jeg fant et helt felt med Strandnellik /Fjørekoll kan jeg ennå framkalle i erindringer. Selve planten, med sine tynne, grasliknende blader og tette blomsterhoder kan overflatisk minne om nellik, og det er nok derfor Strandnellik er det vanligste populærnavnet. Hodet består av en rekke kvaster som sitter tett sammen. De enkelte blomstene i dette hodet springer ikke ut samtidig, men et felt med mange planter i blomst er likevel et vakkert syn. Planten er salttålende, og sår seg helt ned i fjærebeltet. Den har en fantastisk pælerot som kan trenge seg langt ned i en fjellsprekk. Tidligere prøvde jeg å ta med et par planter hjem til hagen. De overlevde, men ble aldri så vakre som ute i naturen.

I fjor reiste vi nordover fra Hälsingborg gjennom Skåne. Svensk veivesen hadde sådd *Armeria* langs veikantene på en flere mil lang strekning. Det var et fantastisk syn! Plantene var sådd i sand, og så ut til å trives utmerket.

Planteskolene selger ofte *Armeria* i ulike farger – hvite eller sterkere røde enn vår ville type. Jeg har kjøpt flere eksemplarer, men de har ikke levd lenge hos meg. Sikker kan jeg ikke være, men jeg tror det skyldes at disse plantene ikke har fått utviklet den lange roten, eller at den er blitt kuttet. Det beste er kanskje å så selv, og plante ut på voksestedet mens planten er liten.

Armeria caespitosa eller Armeria juniperifolia

er en kompakt liten godbit av spansk opprinnelse. Jeg hadde den i noen år, og skulle gjerne ha den igjen, når jeg finner et optimalt voksested. Planten bør deles dersom den skal formeres opp, fordi den ikke er stabil ved frøsådd.

Sündermann har gjerne hatt flere varianter av *Armeria caespitosa* i sine lister. Neste gang vi importerer, håper jeg på bedre hell med *Armeria!*

Løkimport høsten 2005

Nå er vi endelig i gang, og vi tilbyr fellesimport av løk og knoller fra firmaet Pottertons Nursery.

De som er interessert i å være med på denne importen (levering september 2005), bes fylle ut slippen under og sende den innen 10 mai til:

Herdis Nelson, Lindebergåsen 47b, 1068 Oslo, tlf: 22 30 41 02,

e-post: *herdis.nelson@tiscali.no*

eller

Tone Lise Smith, Idunns vei 59, 1386 Asker, tlf: 66 90 67 24,

e-post: *tsmith@broadpark.no*

Vennligst legg også ved kr. 20,- i frimerker (helst i mindre valører) til dekking av utsending av prislister og bestillingsskjemaer. Hvis du også ønsker katalog fra Pottertons, må du betale i alt kr. 35 i frimerker. Innholdet i katalogen er også tilgjengelig på firmaets hjemmeside: *www.pottertons.co.uk* - se under Dwarf Bulbs, Autumn Deliveries

Navn:.....

Gate/vei:.....

Postnr:.....Sted:.....

E-postadresse:.....

Kryss av for:

Bare prislister:

eller prislister og katalog:

Tur med blomstervenner

Bli med på dagstur til Toten og Hedemarken lørdag 4. juni.
Det blir avreise med buss fra Universitetsplassen kl. 08.30.
Bussen stopper også på Olavsgård hotell.

På turen blir det:

- Besøk i Karin og Willy Christensen sin samlehage på Lena.
- Lunsj på Gjøvik.
- Besøk på Ringstad planteskole med omvisning i *Rhododendron*-feltet med Arnulf Ringstad. Mulighet for å handle.
- Dagen avsluttes i hagen hos Gøril Fjellet, hvor det blir et lite vekstmarked.

Tilbake i Oslo ca. kl. 19.30

Turen koster kr. 300.-

Påmelding innen 5. mai til Gøril Fjellet på tlf. 62 58 20 34
eller mobil 48 07 29 47 etter kl. 17.00.

Etterlysing:

”Pinsekaktus”

Kan noen hjelpe meg med stiklinger av pinsekaktus (*Rhipsaloides rosea*).

Hilsen Gudrun Olsen, Box 88, 5484 Sæbøvik

Erfaringer fra et rasbed

Av Geir Moen

Det har nå snart gått to vintrer siden lastebilene kom hit og tippet 24 tonn med sprengstein, kult og pukk langs oppkjøringen til huset vårt. Å jo da, det var ikke fritt for at det vanket en og annen morsom kommentar over den rare mannen som hadde flyttet til bygda. Det kunne faktisk se ut til at selv de som kjenner denne rare mannen svært godt, hadde sine betenkeligheter. Jeg kan ikke annet enn å beundre min kones lojalitet og tålmodighet når det gjelder mine utradisjonelle sidesprang innen hagebruk.

Det hele startet egentlig for flere år siden, lenge før vi flyttet til vårt nye hus i Skogbygda. Tidligere hadde vi en hage på ca. 1 mål i Kongsvinger, mens vi nå har fire ganger så stor plass å boltre oss på. Men det var i hagen på Kongsvinger at interessen for alpine planter våknet for alvor. Jeg tror det startet med en planteliste fra Gunvor og Jostein Øverås, eller Fjellhagen Miniplanteskole som det sto på listen. Omtrent samtidig med at jeg ervervet meg deres planteliste, ble datamaskinen hjemme hos oss koblet opp mot internett. Etter hvert som jeg søkte informasjon om plantene i lista, dukket det opp utallige, for meg ukjente planteskoler og foreninger for alpine planter. Og så var det hele i gang.

Etter hvert som jeg lærte meg fremgangsmåten for import av planter til Norge, ble det kjøpt inn planter både fra England og Tyskland. Utrolig spennende planter for meg den gang, og planteskolefolkene varause med råd og veiledning. Flott, ikke sant, nesten for godt til å være sant for en plantesamler?

Og det var det også, for godt til å være sant, mener jeg. Til tross for alle gode råd, døde plantene en etter en. Plantene som jeg syntes jeg hadde fått kjøpt forholdsvis billig, steg i verdi for hver uke som gikk. I alle fall om man gikk ut fra kjøpesummen og delte på antall levende planter. Fornuftentalte for at jeg burde forkaste de alpine plantene, og heller vende blikket mot for eksempel woodlandplanter eller noe i den retning. Men nei da, må man så må man! Jeg fortsatte å anskaffe planter, men fant fort ut at det var mye mer

>>

økonomisk å så plantene selv. En annen fordel ved å så, er at du får mange planter av hver sort som du kan prøve deg frem med. For de av dere som lurer på hva som gikk galt med de aller første plantene, kan jeg gjerne avsløre det. Et av rådene jeg fikk, og som jeg dessverre bet meg ekstra godt merke i var; "Just remember to keep them at the dry side", husk å holde dem tørt. Jo da, om du bor i Skottland og har et svært fuktig klima, ikke om du bor på en grusrygg i de indre strøk av Østlandet. Ja vel, tenker du kanskje, hva er så forskjellen på en grusrygg og 24 tonn med stein?

Det er en utbredt oppfatning at alpine planter skal ha det svært tørt, og gjerne stå i full stekende sol. Med noen få unntak, mener jeg at dette er helt feil. Alpine planter trenger godt med fuktighet under vekstperioden, men sparsomt under hvileperioden. Utfordringen er at de foretrekker fuktigheten på røttene, og ikke på det som befinner seg over bakken. Løsningen for meg har vært å anlegge et rasbed i hagen, eller scree som det heter på engelsk. Hensikten er å prøve å gjenskape de områdene i fjellet hvor stein og grus har samlet seg opp etter å ha rast ut fra fjellet. Slike områder ser vi ofte ved foten av fjell, men også i kløfter som går langs fjellsidene. Mitt rasbed som ved første øyekast kan se svært tørt og karrig ut, er faktisk ganske fuktig. Under 20-30 cm med stein, sand og grus, finner du helt ordinær hagejord. Denne jorden holder godt på fuktigheten siden steinlaget forhindrer fordampning. Og er det en ting alpine planter er spesialister på, så er det å sende røttene sine langt ned mellom stein og grus på sin søken etter vann. Et annet viktig poeng er at etter at det grove steinmaterialet var tippet ut og arrangert litt for hånd, kastet jeg på store mengder med støpesand som så ble spylt ned mellom steinene. Effekten av dette er at selv under de varmeste periodene på sommeren, skal jeg bare noen få centimeter ned i sanden for å finne fuktighet.

Hva oppnår man så med et slikt rasparti i hagen? Ser man bort fra all oppmerksomheten fra nabolaget, er det jo at det åpner seg helt nye muligheter for å få til de litt mer uvanlige fjellplantene. Da tenker jeg på planter som er uvanlige i hagesammenheng fordi de stiller stor krav til selve dyrkningen. Jeg skal ikke påberope meg å ha lang erfaring med disse plantene på friland, men jeg mener å kunne ane at dette med rasbed er noe som gir svært gode resultater. Mine *Androsace helvetica* som er plantet inn i en loddrett nordvendt sprekk,

vokser godt og har blomstret de to årene jeg har hatt dem på friland. Av andre arter av *Androsace* som ser ut til å trives godt, kan jeg nevne *Androsace tapete*, *Androsace globifera*, *Androsace vandellii* og *Androsace wulfeniana*. Jeg har også plantet en del forskjellige arter av *Campanula*, noe som også har fungert godt. *Campanula raineri*, *Campanula morettiana*, *Campanula jaubertiana* og *Campanula deorum* er blant de som trives godt i dette anlegget. En annen effekt som jeg ikke har nevnt, men som er et stort pluss også dersom du kun ønsker å dyrke mer vanlige planter, er at de fleste plantene får en mye mer kompakt form i et slikt anlegg. Et eksempel på dette er *Dianthus callizonus* som jeg samlet inn i Karpatene. Den har i naturen en forholdsvis lav vekst, mens den i min hage ble atskillig mer strukket og litt slengete i veksten. Nå som den står i rasbedet, har den fått tilbake den vekstformen jeg husker fra den gangen jeg første gang så den oppe i de rumenske fjellene. *Dianthus* er for øvrig en spennende slekt, som også er gode begynnerplanter for den som vil prøve seg litt på alpine planter. Av andre planter som så langt har klart seg gjennom to vintrer her hos meg kan jeg nevne; *Acantholimon litwinowii*, *Acantholimon hohenackerii*, *Townsendia spathulata* 'Pryor Mountain Form', *Lewisia brachycalyx*, *Lewisia rediviva minor*, *Physoplexis comosum*, *Eritrichium howardii*, *Saxifraga columnaris*, *Saxifraga dinnikii*, *Paraquilegia anemonoides*, *Paraquilegia microphyllum*, *Daphne petraea* 'Alba', *Calceolaria uniflora* og *Dicentra peregrina*. I mer skyggefulle partier står mange arter av *Primula*, hvor blant annet *Primula tyrolensis* og *Primula recubariensis* ser ut til å trives godt. Andre planter i disse partiene er blant annet forskjellige arter av *Gentiana*, hvor jeg må si at *Gentiana oschtenica* er en favoritt for øyeblikket. Men den skal ikke føle seg for trygg på favorittstatusen, for i vinter har jeg fått tak i frø av en *Gentiana* jeg har søkt etter en godt stund. Og spirer frøene av *Gentiana urnula*, tror jeg den vil overgå dem alle sammen.

Det har vist seg at mange planter jeg tidligere har ansett for å være lite herdige her hos meg, faktisk klarer seg overraskende bra i rasbedet. Jeg holder blant annet på å prøve ut en del alpine planter fra New Zealand og Sør Amerika. I skrivende stund kan jeg konstantere at ingen av disse plantene har gått ut denne vinteren. Men jeg må ta et lite forbehold, det er jo ikke selve vinteren som er den største utfordringen, det er overgangen mellom årstidene. En regnfull høst kan gjøre ubotelig skade om ikke dreneringen er perfekt, men en enda større utfordring utgjør den sviende vårsola.

>>

I et forsøk på å minske disse farene, er det spesielt noen ting man bør merke seg.

- Rasbedet bør anlegges i en skrånende del av hagen. Da renner vannet uhindret raskt ned mellom steinene og overskuddvannet føres bort.
- Plantene bør dekkles med for eksempel Agrylduk som vern mot svi-skader på våren. Jeg legger på denne i løpet av høsten, slik at den er på plass når snøen smelter på våren.
- Telen går tidlig i mitt rasbed, og om jeg ikke kommer i gang med vanningen tidlig, vil en del planter kunne tørke ut.
- Har man planter som er spesielt følsomme for regn på bladene, kan det være på sin plass med litt ekstra anstrengelser. Hos meg får disse et ekstra regnskydd i form av klare plastikkbokser, som settes over på høsten.

Etter å ha prøvd noen forskjellige løk- og knollvekster i rasbedet, har jeg funnet ut at dette så absolutt er potensielle samleplanter for meg. Om man ser bort fra de vanligste løkplantene, har jeg egentlig aldri fått helt taket på denne type vekster. Problemet har i all hovedsak vært at de har råtnet bort om vinteren. Men erfaringene i rasbedet så langt, har utelukkende vært positive. Jeg har begynt litt forsiktig med en del arter av *Crocus* og noen *Iris*. Når *Crocus michelsonii* sto i blomst for første gang i fjor, kan jeg ikke nekte for at det var et meget flott skue. En annen favoritt blant *Crocusene* er *Crocus malyi*. Den kommer noe senere enn de andre, og skiller seg ut med smale hvite kronblader som folder seg helt ut. Når det gjelder *Iris*, har jeg nå konstatert at *Iris iberica var. elegantissima* ser ut til å ha klart sin første vinter på friland godt. Også frøplantene av *Iris darwasica* og *Iris kolpakowskiana* titter opp med sine tynne grønne skudd.

Som dere sikkert skjønner, så er jeg faktisk mer enn fornøyd med resultatene i rasbedet så langt. Det er riktignok et par ting jeg ikke er helt fornøyd med, men det handler om andre ting. Jeg skulle ha brukt mer tid på selve anlegget, slik at den estetiske fremtoningen ble noe bedre. Jeg antar at dette vil bedres etter hvert som plantene vokser til, og jeg flytter jo stadig rundt på steiner. Organiseringen av plantene burde også vært noe mer systematisk, men dette har kommet i andre rekke når jeg har forsøkt å finne den optimale vokseplassen for hver enkelt plante.

Helt til sist vil jeg få anbefale noen bøker fra min bokhylle som omhandler dette temaet.

Rock Garden Design and Construction, ISBN 0-88192-583-7

Dette er en bok som tar for seg selve oppbygningen av fjellhagen, hvor blant annet anlegging av raspertier er beskrevet.

***Rock Garden Plants* av Baldassare Mineo, ISBN 0-88192-432-6**

Et oppslagsverk over alpine planter.

***Stenbedet* av Jørn Dannesboe, ISBN 87-12-03666-8**

En av de beste bøkene for den som er nybegynner, men også inspirerende for den mer erfarne dyrker.

***Alpine Plant Life* av Christian Körner, ISBN 3-540-00347-9**

En bok for den som ønsker å virkelig sette seg inn i alpinplantenes verden. Boken er basert på en rekke vitenskapelige forsøk, og gir en mye dypere forståelse av plantenes liv og utvikling.

I tillegg vil jeg få nevne at Vojtech Holubec kommer med en ny og spennende bok som tar for seg floraen i Kaukasusområdet. De som har møtt Vojtech, vet at denne boken er noe å se frem til. Boken kan bestilles direkte fra han : *Vojtěch Holubec, Sídlištní 210, CZ-165 00 Praha 6, Czech Republic.*

Eller på e-post : *holubec@vuru.cz*

Møtedatoer 2005:

Torsdag 28. april Kl. 19.30

Hilary og John Birks: "Exploring the World of High Alpines".

Hilary og John Birks er britiske, men bor og jobber i Bergen. De reiser mye, skriver i "The Alpine Garden" og tar bilder de stadig vinner med i konkurranser.

Foredraget holdes på engelsk, men utdelte plantelister gjør det mulig å følge med foralle, så ikke la språkproblemer stoppe deg.

Lørdag 4. juni

Sommertur til Mjøs-området. Se side 14.

Lørdag 20. august Kl. 12.00

Plantebyttemøte og plantesalg i Botanisk hage, Tøyen, Oslo.

Alle som ønsker det tar med planter til bytte. Plantene bør være merket med vitenskapelig navn og giverens navn. De som ønsker å selge planter må bidra med planter til bytte, og betale 10% av omsetningen til klubben. Alle planter må være egenproduserte, og salget foregår kun fra medlemmer til medlemmer.

Torsdag 22. september KL. 19.30

Geir Moen "Fjellhage"

Geir Moen forteller om oppbygging av fjellhage, noen planter som kan dyrkes i denne og om erfaringene han har gjort seg med rasbed.

Møttested:

Møtene holdes i Husmorhuset, Fagerborggaten 14.

Biblioteket er åpent fra 18.30

Møtedager for resten av året

Torsdag 27. oktober

Torsdag 24. november

Desember - julemøte, dato avklares senere.

Planteportrettet

Sanguinaria canadensis 'Multiplex'

Dette tror jeg er den hviteste av de hvite blomstene, en fantastisk vårblomst, hvilket også gjelder selve arten. Den utrolig fine måten den kommer opp på med bladet rullet rundt blomsterknoppen, nesten som en sigar, er bare helt uimotståelig. Hos meg i Ås står den under en *Magnolia sieboldii* 'Hammarö', så den etter blomstringen får mer skygge og dermed beholder løvet ganske langt ut på sommeren. Løvet er også svært dekorativt. Det er en plante for skogbedet, men jeg har sett andre steder at den kan tolerere kalk. Det kan være greit å ha noe som avløser den, for eksempel noen sommerblomster, hvis du ikke ønsker å ha en flekk med bar jord. Den blomstrer i april/mai, og blomstringen varer lenger hvis den ikke får for mye sol.

Tekst og foto Ebba Holmboe